כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת בשלח ■ ח' שבט ה'תשע"ח ■ 24.01.2018 ■ גליון מס' 463

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

שוויית חורף
האם אכן אסור להאכיל בעלי חיים בשבת? מה יעשו אלו שמגדלים חיות מחמד בביתם?...
המשך בעמי 2

שמות שונים לקריעת ים סוף
בקובץ "עיון הפרשה" (גליון פ', עניני תפילה, עמוד מ') כתב להעיר על הא דמצינו כמה לשונות בקריעת ים סוף...
המשך בעמי 3

סיפור לשבת
מיתת הילדים
כה סיפר עד ראייה [לא נמנה על עדת חסידים]: "מה שעינינו ראו ולא זר אי אפשר להכחיש הפלא הגדול ראינו במחנינו מהרב הזה...

סגולות לקשיי דיבור
בשנת הסתלקותו של הסי"ק מריזין זיע"א מלאו לאחד מנכדיו שלוש שנים ולא יכול היה עדיין לדבר היטב...
המשך בעמי 4

שביבים
- תענית דיבור סגולה גדולה לזיכרון
- אין אומר ואין דברים
- חזון הגאולה
- והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך
- 9 טיפים חשובים עם כניסת תינוק חדש למשפחה

המשך בעמי 6

נס וטבע בהיסטוריה הישראלית

/ הרב יעקב הלוי פילבר

האדם המאמין חי בין השתדלותו לקדם ולהשיג את צרכיו בפעילות אנושית לבין מסירת בטחונו לישועת ה'. הביטחון בה' שהוא אחת התכונות המאפיינות את השלמות האנושית, יש להבחין בו בשני סוגי בטחון: האחד, הביטחון הפשוט, שהאדם מצפה שייעשה לו נס כשהשעה צריכה לכך, והשני, הביטחון התמידי, להיות בוטח בה' מדי יום ביומו שיעזרהו בהשתדלותו הטבעית בפעילות האנושית שלו. מאז יציאת מצרים אין ההשגחה העליונה נוהגת עם ישראל בהנהגה אחידה, בארבעים שנות המדבר התנהל עם ישראל בהנהגה ניסית בלבד, ללא כל השתדלות אנושית, כמו שנאמר לישראל בדרכם לים־סוף: "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". ואילו לאחר כניסתם לארץ אנו מוצאים מצבים סותרים, לפעמים דווקא משבחים את ההשתדלות של העם, ולפעמים ההשתדלות בדרך הטבע של עם ישראל תחשב לחסרון. כמו במלחמת עי [יהושע פרק ח] בראשית כניסתם לארץ, נדרשו ישראל לנהל את מלחמתם על פי ה' בהשתדלות אנושית. ואילו מאוחר יותר בתקופת השופטים נאמר לגדעון במלחמת מדין [שופטים ז ב]: "עוד העם רב, למען לא יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי", והוצרך גדעון למעט בהשתדלות הטבעית, ולנהל את המלחמה בדרך ניסית.

וצריך להסביר מתי ההשתדלות האנושית צריכה להיות העיקר ומתי יש למעט בה? התשובה היא: שהיחס אל ההשתדלות תלוי במצב המוסרי של העם באותה השעה, שהרי התכלית היא להביא את אור דעת ה' במילואו לעולם, ועל כן כאשר היחיד כפרט או העם בכללו נמצאים במצב מוסרי נעלה, שהאמונה בבורא עולם וקיום המצוות הם דבר המובן מאליו, וכשאדם זכה להיות במעלה רוחנית כזו אין הוא צריך להנהגה ניסית כי הוא מסוגל להכיר יותר את יד ה' דווקא בהנהגה הטבעית התמידית ההולכת אחוזה עם סדרי החיים האנושיים, כי זוהי השלמות היותר גדולה לאדם כשהוא משתמש בחכמתו ובכוחותיו הגופניים והנפשיים להשיג את השלמות האנושית, והוא חש שיד ה' עמו על כל פרט מפרטי תנועותיו וימינו תסעדהו, ואז הוא מכיר את "נסיך שבכל יום עמנו", והכרה זו תקרב את האדם לשלמותו יותר מאשר ההתקרבות הבאה מנס חד פעמי שהמציא לו את מחסורו. אבל לא תמיד תביא השתדלות בפעילות אנושית את האדם לתוצאות הללו, כי כאשר ייפול העם ממעלתו, וישקע בהבלי החומר, בהיותו במצב ירוד כזה לא זו בלבד שלא יוכל להכיר את יד ה' דרך ההשתדלות האנושית בדרך הטבע. אלא אז גם קיימת סכנה הפוכה שככל שהאדם יצליח יותר בהישגיו האנושיים יאמר כי ידו הושיעה לו, ואז ההשתדלות האנושית לא רק שלא תקרב אותו אלא להיפך תרחיק אותו מלהכיר את השגחת הבורא.

ולכן בצאת ישראל ממצרים, שאז העם שקע במ"ט שערי טומאה, והאמונה טרם בשלה בעם, היתה הדרך הנסית הדרך הנכונה לקרב את העם אל דעת ה' וקרבתו, מפני שהנהגה טבעית לא היה בכוחה עדיין להביאו אל ההכרה שהמציאות מונהגת על ידי ההשגחה העליונה, והכרה זו יוכל לרכוש העם רק על ידי הנהגה ניסית. אבל לאחר ארבעים שנות גלוי שכינה במדבר, כאשר העם כבר התעלה באמונתו ודעת ה', הגיע הזמן להרגילו בהנהגה של פעילות וחריצות אנושית בכל חלקי החיים, מפני שהוא כבר מוכשר לדעת את ה' גם ממקור הטבע התמידי, ככתוב: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה". על כן בראשית כניסתם לארץ במלחמת עי, שישראל כבר היו מלומדים בנסים ודעת ה' היתה קרובה ללבבם, במצבם זה היתה טובת האומה ושלמותה להרגילם לעסוק בעצמם בהצלחתם, כי השלמות היותר גדולה לאדם כפרט ולאומה ככלל היא בהיותם עסוקים בכוחות עצמם בהצלחתם שזהו רצון הקב"ה, שהרי הקב"ה ציוה אותנו להשלים את עצמנו בכוחות עצמנו, בהשתדלותנו על ידי התורה והמצוות. ואילו 'בימי שפוט השופטים', כשהעם ירד פלאים במצבו הרוחני ושכח א־ל מושיעו, שוב

פעם לא היה העם במצב כזה להכיר את ישועת ה' בהנהגה הטבעית, ועל כן כעבור שנים בימי גדעון, שבשעה ההיא לא היתה ההשתדלות הטבעית מועילה, נתבקש גדעון דווקא למעט את ההשתדלות הטבעית, ככתוב: "למען לא יתפאר עלי ישראל לאמר ידי הושיעה לי" והיה צריך להראות לישראל את הישועה בדרך נס.

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שאלת ריבה רוטמר, יד בנימין: מאז היותנו ילדים למדנו מפי הגננת שבשבת שירה נוהגים להאכיל את הציפורים. את טעמו של מנהג זה איני זוכרת אבל המנהג עצמו צרוב בזיכרוני משנות ילדותי ועד עתה. והנה כעת קראתי שאסור להאכיל את הציפורים בשבת שירה כי אין מאכילים בשבת בעלי חיים. ואני תמהה, היאך ייתכן שאני חונכתי ולמדתי לקיומו של מנהג זה שכעת באים וטוענים שהוא כנגד ההלכה? וכי בשנות ילדותי לא ידעו הרבנים אודות קיומה של הלכה זו? מה פשר הדבר? והאם אכן אסור להאכיל בעלי חיים בשבת? מה יעשו אלו שמגדלים חיות מחמד בביתם? כמו כן אודה לרב אם יוכל בהזדמנות זו לבאר את טעמו של מנהג זה להאכיל את הציפורים בשבת שירה.

תשובה: מנהג זה להאכיל את הציפורים בשבת שירה[א] מוזכר לראשונה בדברי המגן אברהם[ב], אך ישנם עדויות קדומות יותר למנהג זה[ג].

ישנם כמה טעמים למנהג זה ואכתוב את שני הטעמים המפורסמים יותר:

א) מאחר ורגילים לומר שהציפורים השתתפו עמנו בשירה בעת אמירת שירת הים, ולכן כשכר טוב נותנים להם מזונות בשבת זו[ד].

ב) מאחר ודתן ואבירם רצו להכחיש דבריו של משה רבינו ע"ה שאמר שלא ירד מן בשבת ולכן הלכו ופזרו פרורים בשדה כדי להראות שהמן כן יורד בשבת, והציפורים לקטו ואכלו את כל הפירורים האלו שלא לתת פתח לרשעים לגרום לחוסר אמונה במשה רבינו אדון הנביאים, ומשום כך בכל שבת בשלח שבה אנו קוראים אודות כך אנו מכירים להם טובה על כך ונותנים לציפורים מזון[ה].

ועיין טעמים נוספים בהערה[ו].

אולם יש מהפוסקים שכתבו שמנהג זה הוא נגד ההלכה ואבאר טעמם.

בהלכות שבת מבואר שאין להאכיל בשבת בעלי חיים שאין מזונותיהם עלינו, והטעם הוא משום 'טרחה שלא לצורך', שאין לנו לטרוח בשבת לחינם ומאחר ובעלי חיים אלו מסתדרים הם בכוחות עצמם ואין עלינו מוטל לדאוג למזונותיהם אין לנו להאכילם בשבת. אך בעלי חיים שמזונותיהם עלינו מותר להאכיל בשבת, ולכן אותם אלו המגדלים חיות מחמת בביתם מותרים ואף חייבים להאכילם בשבת[ז].

אך ציפורי הדרור הנמצאות בצמרות העצים אין מזונותיהם עלינו, ומשום כך יש שטענו שאין בכוחו של טעמי המנהג הנ"ל לגבור על הלכה פסוקה זו[ח].

אך מנגד, רבים מיישבים מנהג זה שאין הוא סותר הלכה זו, שהרי איסור האכלת בעלי חיים בשבת הוא משום טרחה שלא לצורך אך כשאנו מאכילים את הציפורים בשבת שירה אנו עושים זאת לצורך מצווה, עבורנו ולא עבור הציפורים, ואין אנו רואים בכך 'טרחה', ולכן הדבר מותר[ט] (ועיין בהערה עוד יישובים למנהג זה[י]).

ולכן רבים נוהגים להאכיל את הציפורים בשבת עצמה בשבת זו[יא], ויש להם על מי לסמוך, ויש המחמירים בדבר.

ובדברי הפוסקים מובאות כמה עצות היאך בכל זאת ניתן לקיים מנהג זה מבלי לעבור על ההלכה הנ"ל:

-להניח את המזון לציפורים קודם כניסת השבת.

-להניח את המזון לציפורים לאחר יציאת השבת קודם סעודת מלווה מלכה[יב].

-להניח את המזון לציפורים לפני שבת עם צלחת נוספת המשמשת ככיסוי על הקערה, ובשבת יטול את הקערה כדי להשתמש בה, ומאליו יתגלה המזון לציפורים ביום השבת[יג].

-כמן יש לציין שמותר בכל שבת לנער את המפה מחוץ לחלון[יד] על אף שיבואו ציפורים ויאכלו את הפרורים מאחר ואין כוונתו להאכיל את הציפורים, וממילא בשבת זו יוכל לכוון בניעור המפה גם לקיים מנהג זה, ואין בכך איסור מאחר שלא מוסיף שום פעולה נוספת ממה שנוהג בכל שבת עבור האכלת בעלי חיים.

-יש שנהגו להאכיל את הציפורים על ידי ילד קטן[טו].

ומעתה באשר לשאלתך: את חונכת בילדותך לקיים מנהג זה בשבת עצמה כפי שאכן נהגו רבים וטובים, וכעת התחדש לך שיש המפקפקים על מנהג זה, אך כאמור פקפוק זה היה גם בימי ילדותך ואף מאות שנים קודם לכן, ואין כל חדש תחת השמש.

א - יש שרמזו מנהג זה בראשי תיבות פרשת 'בשלח' - בשבת שירה לציפורים חיטים, ויש שהמליצו על מנהג זה את הפסוק 'עת הזמיר הגיע (שבת שירה) וקול התור נשמע בארצנו'...

ב - או"ח סימן שכ"ד ס"ק ז'.

ג - בכתבי הריי"צ מלובאויטש זצ"ל כותב ששמע מזקינו הרב בעל התניא ששמע מזקינו מוהר"ש פוזנר שזקנו המהר"ל מפראג קבע 'מנהג שבת שירה' לאסוף בה את כל הילדים לחצר בית הכנסת (אלטנוי שול) וצווה על המלמדים לספר לילדים את ספור קריעת ים סוף ואיך שהצפרים היו מזמרות ורוקדות כשמשה רבינו ע"ה וכל בני ישראל, אנשים ונשים, אמרו אז את שירת 'אז ישיר' והילדים הקטנים קטפו פירות מהאילנות שבים והאכילו את הצפרים הללו, ולאחר מכן צווה לתת לילדים 'קאשע' שהם יתנוה וזרקוה לעופות ולצפרים, לאות זיכרון לפירות שבים שהילדים הקטנים האכילו אז לצפרים ואח"כ היה מברך את הילדים ואת אבותיהם שיזכו לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים (פסקי תשובות סימן שכ"ד אות ה' והוספתי על פי לוח דבר בעתו שבת בשלח תשע"ז)

ד - ספר 'תוספת שבת' לרפי רפאל מייזלש על סימן שכ"ד.

ה - כן מביאים בשם רבי מנחם מנדל מרימינוב וכן בשם הרב"ה מפראמישלן זי"ע. ובזה יש לבאר הלשון בפסוק 'ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט ולא מצאו' ולכא' הו"ל למימר 'ולא היה' שהרי לשון מציאה נופל על דבר שכן היה? ולהנ"ל א"ש שאכן היה והציפורים אכלוהו.

ו - יש שנתנו טעם למנהג זה בשבת זו בה אנו קוראים פרשת המן, איך הקב"ה המציא לנו את מזונותינו בדרך פלאית וניסית, אנו מאכילים את הציפורים, כדי לתת לעצמנו חיזוק במידת הביטחון, שכשם הציפור אינה עובדת למחייתה ובכל זאת מוצאת את פרנסתה, אף אנו כל פרנסתנו הוא מאתו יתברך ולא כוחנו ועוצם ידינו עשה לנו את החיל הזה, וההשתדלות היא בגדר קנס וקללה, אבל לא ההשתדלות מביאה את הפרנסה, אלא הכל מאתו יתברך, וכבר נמשלו עם ישראל לציפור

כמבואר ברש"י בפרשת לך לך על הפסוק 'ואת הציפור לא בתר' - על פי ספר 'אור פני משה' לרבי משה מפרשעווארסק ז"ל על פרשת בשלח. ויש בנותן טעם להוסיף מה שרואים מוסר נוסף בדרך האכילה של הציפור, שלאחר שמלקטת גרגיר מן הארץ מפנה את ראשה כלפי מעלה, ושוב מלקטת גרגיר, ושוב מפנה את ראשה כלפי מעלה כאומרת ומרמזת שכל גרגיר וגרגיר מגיע מלמעלה... וכן יש לציין לאמרתו של הרב"ה מפראמישלן זי"ע על הפסוק 'ה' ילחם לכם ואתם תחרישון', ה' ילחם לכם! ה' נותן לכם את הלחם, ואתם תחרישון? ואתם חורשים את האדמה?!!...ור"ל שעל אף שאנו צריכים לעשות השתדלות מ"מ תמיד יש לדעת ולזכור שה' הוא הזן ומפרנס אותו תמיד בכל יום ובעל עת ובכל שעה. ובלוח דבר בעיתו (שבת פרשת בשלח) מביא טעם נוסף על פי דברי רבי חיים פלאג'י ב'רפואה וחיים' שהנה בגמ' (ב"מ פ"ה עמוד א' מסופר שרבי הקדוש היו לו מחלות (חולי בתוך הפה ואבן במקום קטנים) הרבה שנים בגלל שלא ריחם על עגל שהיה בדרכו לבית השחיטה, ואמר לו 'לך כי לכך נוצרת', ורק כשריחם על בני חולדה כשראה שהמשרתת בבית רוצה להשליך אותם ואמר לה 'ורחמיו על כל מעשיו' נרפא מהם, ולכן בשבת זו שקוראים 'אני ה' רופאך' אנו מרחמים על בעלי החיים ונותנים להם אוכל וכן נהגו שכשמבקשים רחמים על החולה עולים לגג ומשליכים מאכל לעופות כדי לרחם על הבריות ובזה ירחמו עליו מן השמים.

ז - ועיין סימן קס"ז סעיף ו' שיש להקדים אכילתם לאכילתנו עפ"י הגמ' בברכות דף מ' ע"א (וראיתי שיש פוסקים שגם בעלי חיים שמזונותיהם עלינו אם די להם באכילה פעם אחת ביום יש להאכילם מלפני שבת)

ח - היעב"ץ בסידורו כתב 'שטות הוא ואסור' וכן המג"א סימן שכ"ד ס"ק ז' כתב על מנהג זה 'ואינו נכון' והעתיקו המשנה ברורה שם ס"ק ל"א (ובהרבה מקומות המ"ב מביא מספר 'תוספת שבת' אבל כאן העלימוהו וצ"ע)

ט - כן כתב בקצרה בספר 'תוספת שבת' שם, ויש להסתפק אם יסוד ההיתר לדעתו הוא משום שאין זה לצורך הציפורים אלא אנו עושים זאת עבורנו, או משום שאין זו 'טרחא' אלא דרך שמחה וכמו שציין שם לדברי האי"ר סימן של"ו (אולם יש להעיר שהאי"ר בסימן שכ"ד העתיק דברי המג"א - הערת הציץ אליעזר חלק י"ד סימן כ"ח) ועיין בערוך השולחן סימן שכ"ד שכתב כדברים הללו.

י - יש המיישבים את המנהג עפ"י דברי המג"א בסימן תצ"ז ס"ק ב' שיש לחלק בין אם נותן ממש לפני העופות או בריחוק מקום מהם, וממילא בנד"ד שאינו נותן לפני העופות ממש אלא זורקים על הגג או על הגזוזטרא אין בזה איסור, אולם עיין בדגול מרבבה שם שהחילוק בין קרוב מקום לריחוק מקום שייך רק בבע"ח שמזונתם עליך וכל הנידון הוא מצד 'שמא יבוא לאוכלם' (ביו"ט והם אינם מזומנות לכך מעיו"ט) אבל בבע"ח שאין מזונתם עליך אין לחלק בכך, אלא שי"ל שמכיוון שאינו הולך ומחפש אחר העופות אלא רק מניח בחלון מאי קא עביד (חות יאיר בספרו מקור חיים סימן שכ"ד)ויש המיישבים את המנהג לפי דברי המאירי למסכת שבת דף י"ט ע"א, שמותר להאכיל כלבים בשבת גם אם אין מזונותיהם עלינו כשכר על כך שחרצו לשונם, וא"כ ה"ה לציפורים בשבת שירה שאנו מאכילים אותם כשכר על כך שהשתתפו בשירה וכו', ויש המיישבים את המנהג (עולת שבת מובא במחצית השקל סימן שכ"ד) עפ"י שיטת הר"ן על הסוגיא במסכת שבת קנה: שלמסקנת הגמ' מותר להאכיל כל בעלי חיים בשבת אם אין מזונותיהם מצויים (ולא במזונותיהם עלינו תליא מילתא) וכבר כתב הלבוש שעופות בתקופת החורף אין מזונותיהם מצויים, ואף שלהלכה לא קיי"ל כר"ן, כמבואר בב"י סימן שכ"ד, אלא ההיתר הוא רק בבע"ח שמזונותיהם עלינו, מ"מ כבר הסיק החזו"א (או"ח סימן נ"ט ס"ק א') שהסומך על הר"ן לא הפסיד (וע"ע בזה בשו"ת שביבי אש ח"ב סימן ק"ז) אולם יש לעיין אם באקלים המצוי בארץ ישראל ניתן לומר שאין מזונותיהם של העופות מצויים בשדה בתקופת החורף, ועיין עוד אשל אברהם (בוטשאש) סימן שכ"ד שמזונות שבלא"ה היה זורקם למקום אחר מותר להשליכם לפני הבע"ח בשבת.

יא - יש לציין ללשונו של הציץ אליעזר חלק י"ד סימן כ"ח וז"ל 'בדבר הנחת תבשיל לעופות בחצרות ובגגות בשבת פרשת שירה. כך הוא מנהגן של ישראל, וזכורני ממנהג זה מילדותי, ונהגו ככה בבתים של תלמידי חכמים יראים ושלמים באין פוצה פה ומפקפק. ואין מקום לבוא ולהתריע על כך, ומנהגן של ישראל תורה היא' ע"כ.

יב - כן נהג ה'קהילות יעקב' (וצ"ע שהציפורים ינקרו רק למחר - הערה המובאת בלוח דבר בעתו)

יג - יסוד ההיתר בזה שבשבת עצמה לא טורח כלום עבור הציפורים ואף נטילת הכיסוי היא לצורכו כדי להשתמש בה ואין כאן טרחה שלא לצורך, ועיין בשו"ת שביבי אש שם אודות אדם שרגיל ליתן מזון ליונים וע"ז התרגלו היונים לבוא בזמן קבוע ולדרוש את מזונם וכשאינו נותן להם בשבת המה באים ונוקשים בחלון במשך שעה ושתים ומצפים ומייחלים למזונם, האם שרי להו למיהב להו מזונם הרגיל בשבתות ובימים טובים, ולאחר שו"ט בעניין זה הסיק שלרווחא דמילתא עדיף להוציא מערב שבת כלי מכוסה ומאכלי עופות בתוכו ובשבת עצמו מוריד את הכיסוי בלבד, והיה יוצא בזה ידי כל הדיעות ואים בזה משום איסורא דטירחא של נתינת מזונות לבעל חי, עכת"ד, אולם לאמור יש להעיר שמה לי אם מוציא את צלחת האוכל מביתו אל חצרו ומה לי אם נוטל את הכיסוי מחצרו אל ביתו, סו"ס יש כאן פעולה יתירה עבור בע"ח שאין מזונותיהם עלינו (אלא"כ נצדד להתיר מכיוונים אחרים וכמש"כ שם קודם לכן) ורק אם נוטל את הכיסוי כדי להשתמש בו כגון שהניח צלחת הפוכה כדי לכסות את מזון העופות, וכעת נוטל את הצלחת כדי להשתמש בה בשבת, לית לן בה ודו"ק)

יד - שש"כ פרק י"ב סעיף ל"ב.

טו - אשל אברהם (בוטשאש) לסימן קס"ז שאין זה בגדר שבות גמור. ויש להוסיף שלפי מה שהתבאר לעיל הערה 3 יש עניין בדווקא לתת ע"י את המזון לצפרים ע"י קטנים ע"י"ש.

שמות שונים לקריעת ים סוף

/ הרה"ג גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

בפרשתנו פרשת בשלח כתוב, ויט משה את ידו וגו', ויבקעו המים. (שמות י"ד, כ"א)

בקובץ "עיון הפרשה" (גליון פ', עניני תפילה, עמוד מ') כתב להעיר על הא דמצינו כמה לשונות בקריעת ים סוף, דהנה בתהלים (קל"ו, י"ג) נקט לשון גזירה, "לגוזר ים סוף לגזרים", ובסדר ההגדה איתא 'וקרע לנו את הים' והיינו לשון קריעה, ובלשון התורה כאן בפרשת בשלח (שמות י"ד, כ"א) איתא לשון בקיעה, וכ"ה בתהלים (ע"ח, י"ג), ובנחמיה (ט', י"א) כתיב והים בקעת לפניהם, וצ"ב. ע"כ.

א נראה לענ"ד לתרץ בס"ד ע"פ מה שכתב במדרש (ילקוט שמעוני פרשת בשלח, פרק י"ד, רמז רל"ד): ויבקעו המים, כל המים שבעולם נבקעו. ומנין אתה אומר אף המים שבבורות ושבשיחין ושבמערות (ושבככר) [ושבכד] ושבכוס ושבצלוחית ושבחבית נבקעו, תלמוד לומר ויבקעו המים, כל המים שבעולם. ומנין אתה אומר אף המים העליונים והתחתונים נבקעו, שנאמר ראוך מים אלהים וגו' יחילו, אלו העליונים, אף ירגזו תהומות, אלו התחתונים. וכן הוא אומר זורמו מים עבות קול נתנו שחקים, אלו העליונים. אף חצציך יתהלכו, אלו התחתונים. תהום אל תהום קורא לקול צנוריך, ואומר נתן תהום קולו, וכשחזרו, כל המים שבעולם חזרו, שנאמר וישובו המים וכו' כל המים שבעולם חזרו. ע"כ המדרש.

ולפי זה יש לומר שיש ג' לשונות של קריעת ים סוף , א) קריעה. ב) גזירה. ג) בקיעה.

1) קריעה - זה על ים סוף.

2) גזירה - זה על המים שבבורות ושבשיחין ושבמערות ושבכד ושבכוס ושבצלוחית ושבחבית.

3) בקיעה - זה על המים העליונים והתחתונים. והבן.

ב עוד יש לומר בס"ד בדרך דרוש, שהנה "בקיעה", זה ברגע אחד, ו"קריעה", לוקח קצת זמן לקרוע, אולם "לגזור", לוקח יותר זמן, ש"קריעה" משמעו מבלי לדייק שיהיה ישר הקריעה, אולם "לגזור" משמעו לדייק לחתוך ישר. וכאן היה הנס הכל בבת אחת, גם "בקיעה", שזה היה ברגע אחד, וגם "קריעה", אולם קריעה שזה היה במדויק, כמו ש"גוזרים" במדויק, ודו"ק ונפלא בס"ד.

ג עוד יש לומר בס"ד בדרך דרוש, שהתחיל קריעת ים סוף כמו "קריעה" קטנה, ואח"כ נקרע יותר לאורך הים, וזהו לשון "לגוזר", עד "שנבקע" לגמרי. ודו"ק.

ד עוד יש לומר בס"ד ע"פ מה שכתב במדרש רבה (שמות פרשה כ"א, פיסקה ח'):

ר"מ אומר אמר הקב"ה למשה אין ישראל צריכין להתפלל לפני, ומה אם אדם הראשון שהיה יחידי, עשיתי יבשה בשבילו, שנאמר (בראשית א', ט') יקוו המים מתחת השמים, בשביל "עדה קדושה", שעתידה לומר לפני זה אלי ואנווהו, (שמות ט"ו ב'), עאכ"ו.

ר' בניא אומר בזכות "אברהם" אני "בוקע" להם את הים, בעבור מה שעשה, שנאמר (בראשית כ"ב, ג') ויבקע עצי עולה, ואומר ויבקעו המים (שמות י"ד, כ"א).

ר' עקיבא אומר בזכות "יעקב" אני "קורע" להם את הים, שנאמר (בראשית כ"ח, י"ד) ופרצת ימה וקדמה. ע"כ המדרש.

ולפי זה יש לומר בס"ד שיש שלשה לשונות. "קריעה", "גזירה", "בקיעה", כנגד שלש שיטות במדרש זה.

1) "גזירה", בשביל "עדה קדושה" שיאמרו זה אלי ואנווהו.

2) "קריעה", בזכות "יעקב".

3) "בקיעה", בזכות "אברהם". והבן.

ועתה מצאתי בס"ד עוד ביאור בהגדה של פסח "שם משמואל" (עמוד ק"ה) שכתב וז"ל: וביאר הרב ז"ל בסידור שיש בזה שינוי בין דברי הזוה"ק לדברי האריז"ל, דלדברי הזוה"ק נתעלה הגילוי ונכלל בההעלם, ולדברי האריז"ל הוא בהיפוך שיצא ההעלם לידי גילוי, ובודאי אלו ואלו דברי אלקים חיים, שע"י סילוק המסך עלו התחתונים למעלה והעליונים למטה, ויש לומר שזהו ההפרש בלשון בין בקיעה, ובין קריעה, שלשון בקיעה היא מבפנים לחוץ, כלשון שמא יבקע הנוד, כשהאדים של היין שבתוכו מתפשטין מבקיעין את הנוד, וכן בקיעת קליפת הביצה שיצא ממנה האפרוח בישעיה (ל"ד, ט"ו) ובקעה ודגרה בצלה, שנעשה מכח גידול ונענוע האפרוח שבתוכה, אך לשון קריעה היא מבחוץ, כמ"ש בהושע (י"ג, ח') אפגשם כדוב שכול ואקרע סגור לבם, ובירמיה (ד', ל') כי תקרעי בפוך עיניך, וכהנה רבות, והיוצא לפעמים מן הכלל הוא לשון מושאל, ע"כ יש לומר שלשון הכתוב שהשם יתברך הוא המדבר אחז לשון בקיעה, שהוא מבפנים לחוץ, שיצא ההעלם לידי גילוי העליונים למטה, אך בתורה שבע"פ שישראל הם המדברים בלשונם אחזו לשון קריעה מחוץ לפנים התחתונים למעלה, והבן מאד. עכ"ל.

עוד מצאתי בס"ד בספר הנפלא "להתעדן באהבתך", להג"ר אהרן לוי שליט"א (פרשת בשלח עמוד קפ"ב) שהביא מספר "שמעה תפילתי", להג"ר צבי יברוב שליט"א, בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א עוד תירוץ וז"ל: אבות דרבי נתן (פל"ג ה"ב) איתא שם: בשעה שעמדו אבותינו על הים, אמר להם משה קומו עברו, אמרו לו, לא נעבור עד שנראה הים נקבים נקבים, נטל משה מטהו והיכה על הים, ונעשה הים נקבים נקבים... אמר להם משה קומו עברו, אמרו לו, לא נעבור עד שנעשה הים בקעה לפנינו, היכה משה על הים ונעשה בקעה לפניהם... אמר להם משה קומו עברו, אמרו לו, לא נעבור עד שנעשה לפנינו גזרים גזרים...ע"ש. וכנגד ג' פעולות אלו, הלשון שונה. עכ"ל.

סיפור לשבת

מיתת הילדים

מארכיונו של הרב חנוך חיים ויינשטוק

כה סיפר עד ראייה [לא נמנה על עדת חסידים]:

"מה שעינינו ראו ולא זר אי אפשר להכחיש הפלא הגדול ראינו במחינו מהרב הזה. אשר אברך אחד ממחנינו נסע במדינת וואלין לסחורה ותעה בדרך חצי יום וחצי לילה. ותעה עד שבא לקהילת קודש מעזריטש אחר חצי הלילה, ונתקרר מאוד ורצה לחמם את עצמו. אבל כולם ישנים ולא נראה אור הנר בשום בית. ונסע ברחוב עד שבא לבית שמאיר שם אור הנר. והקיש על הדלת ופתחו לו ויבוא הביתה לחמם את עצמו. והנה האיר בחדר אחד, ושם היה מחיצת קדשו של רבנו הגדול ר' דובער.

וכשמוע הרב הקדוש שיש אורח בבית הלך ונתן לו שלום. ושאל לו הרבי מאין הוא, ואמר מסלוצק. וסיפר לו איך שתעה בדרך. אמר הרבי הקדוש: "לא לחינם תעית בדרך ולבוא לביתי הלא דבר הוא". ולבש הברילין [משקפיים] על עיניו כי כן היה דרכו בקודש כאשר היה רצונו להסתכל בדבר פרטי, הוצרך לצמצם ראייתו הרוחנית בלבישת הברילין, כי בלא זה נראה לו כל פרטי דברים שבעולם כאחד.

והיה קשה לו להסתכל דוקא בפרט זה. והסתכל בפני האדם ואמר לו: "בעת נסיעתך מביתך היה בנך חולה גדול". "כן הוא"־ענה. אמר לו הרב הקדוש: "אל תדאג מאומה, כי הוא ב"ה בריא בתכלית". ואמר להאברך: "כשתבוא בשלום לביתך, תמצא רעש גדול בעיר, כי בנים קטנים מתים עד אין מספר. ובנך הוא ב"ה בקו הבריאות והרב ודייני צדק מחפשים וחוקרים אחר חטאים אשר מסיבה זו היא באמת מיתת הילדים. וליום המחר יהיה ברית מילה אצל נגיד אחד. ויעשה הנגיד סעודת ברית מילה. וגם אתם תהיו מהקרואים וכל נכבדי העיר יהיו על הסעודה. וידברו שם מענין מיתת הילדים ויתנו עיניהם על אברך אחד שהוא החוטא. ובאמת הוא זך ונקי מחטאים, ח"ו. רק בראש הקרואים יהיה שם גביר אחד

המשך בעמוד הבא...

ממנהיגי העיר, והוא באמת חוטא גדול, ובסיבתו היא מיתת הילדים. וכאשר יעמדו כולם ויכו את האברך שיתן הודעה מחטאיו, וירים הגביר את ידו להכות את האברך ויאמר: "רשע תן תודה" וכשירים את ידו להכות את האברך, תאחז אתה בידו, ותאמר להגביר: "רשע תן תודה, כי אתה החוטא, ובסיבתך הוא מיתת הילדים". ותיכף יודה על כל חטאיו. ואחר כך ישקט אי"ה מיתת הילדים".

ואמר לו: "ואם לא תעשה כאשר ציויתיך ידוע תדע שתיכף ומיד ימות בנך מיתה חטופה". ונסע האברך לביתו ומצא הכל כדברי קדשו, לא נפל מדבריו ארצה. ותיהום כל העיר מהפלאות המעשה. ואמרו: "הנמצא כזה איש האלקים אשר רוח השם דיבר בו. את זה ראינו ואי אפשר להכחיש".

כה שמעתי מפיהם שהשיחו לפי תומם. הנה באיש הקדוש הזה האהוב להשם ואנשים, בו יתפאר ה' הנותן התורה ובו יתברכו ויתפללו כל שבטי ישורון."

סגולות לקשיי דיבור

לימוד א"ב סגולה לדיבור חלק

בשנת הסתלקותו של הס"ק מריז'ין זיע"א מלאו לאחד מנכדיו שלוש שנים ולא יכול היה עדיין לדבר היטב. נכנסה אמו וקבלה לפני חותנה הה"צ מרוז'ין על שאינו מדבר כ"כ טוב. ביקש הרוז'ינער שיכניסו אליו את הילד, והניחוהו על ברכיו הק' ואמר לו זאג א־ב זאג יוד, ובסיימו כל עשר האותיות החזירו אל אמו ואמר לה: נא, כ'האב דיר איהם געמאכט פאר א יוד [- הנה, קחי את ילדך, כבר עשיתיו ליהודי!] ומאז התחיל לדבר בנקל. (מפי כ"ק אדמו"ר מרימניץ זצ"ל) גרסאות נוספות יש לו לסיפור זה (ועיין בספר 'עלי זבח - חלאקה' עמ' קעז־קעט)

ללחוש באוזן מי כמוכה באלים ה'

שמעתי מאחד שהיה לו בת שלא הייתה יכולה לדבר, ונסע אצל הרב המגיד מקאזניץ זללה"ה,וציוה ללחוש באזנה הימנית, ערב ובוקר, הפסוק מי כמכה באלים ה' מי כמכה נאדר בקודש נורא תהילות עשה פלא. לעשות כן שלשים יום. (סגולות ורפואות כת"י ח"א אות קסז נדפס בקובץ שפתי צדיקים חלק ו)

סגולה לחיתוך הדיבור

שמעתי שפעם אחד האט א קינד אהן גיהובין שטימפיק ציא רעדין [לא היה לו חיתוך הדיבור], האט עהם דער רבי [הרה"ק רבי שלמה יהודה לייב] פין לענטשנא גיהייסין מען זאהל איהם שטעלין אויף דעם שטערין איין באנקע עס זאהל עהם אפ ציהען בלוט, והועיל. (ציוה לעשות כוסות רוח במצחו) [סגולות ורפואות כת"י ח"א אות קסו נדפס בקובץ שפתי צדיקים חלק ו]

הדיבור בחינת מלכות

הרה"ק ר"פ מקאריץ זי"ע הקפיד מאוד כשאדם יודע דבר אשר לא טוב ח"ו הן ע"י חלום וכו' שלא לאמרו ולגלותו כי הדיבור היא בבחינת מלכות דינא דמלכותא, וכשהוא במחשבתו יכול לבטלו, וגם הנביאים לא ניבאו לישראל כי אם מה שנצטוו. פ"א אמר איש א' שיהיה שריפה רח"ל בעיר אחת ואמרתי תיכף שיהיה בין הגוים וכן היה.[מדרש פנחס דף ו אות כג אמרי פנחס שער ז אות רז]

ערבה ישנה ואפיקומן

סגולה מי שנתאלם וניטל ממנו כח הדיבור, רחמנא לצלן, יקח ערבה ישנה ואפיקומן ויכתוש הדק היטב וישים במטעמים, וישים בפיו . [ילקוט משה] עוד כתב שם סגולה לשים בפיו קליפות אתרוג ותראה פלאות, עכ"ל. [זכרון יעקב יוסף ערך דבור]

זרע כרוב מי שאיבד הדיבור פתאום, תן לו לשתות עם איזה משקה זרע כרוב, וידבר מיד. [רפואה וחיים]

סגולה למי שאבד הדיבור מחמת חולי

מי שנאבד הדיבור ממנו מחמת חולי או דבר אחר, קח תרנגולת ושחוט אותה, וקודם שתצא נפשה, קח הכבד וצלהו על הגחלים מעט, ושחקהו מהר, וערבהו עם מעט יין ותן לו לשתות.[ספר מראה הילדים לר"א חמוי ערך דבור, בשם האח נפשנו מערכת צ' שם כתב שיעשה שאלת חכם]

*

מובא בגמרא [חגיגה] כסגולה למי שניטל ממנו כח הדיבור ובפרט בקטנים שעדין אינם מדברים, יש לאב ולאם להתפלל עליהם שיתן ה' להם כח הדיבור, ולילך אצל חכם שיבקש עליהם רחמים, ומצינו בפרק קמא דחגיגה [דף ג] בהנהו תרי אלמי דהוי בשבבותיה דרבי בני ברתא דרבי יוחנן בן גודגדא, ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנן דכל אימת דהוי עיל לבי מדרשא הוי עילו ויתבי קמיה ומניידו בראשיהו ומרחשן

המשך בעמוד הבא...

בשפותיהו, ובעא רבי רחמי עליהו ואתסי, ואשתכח דהוי גמירי הלכתא וספרי וכולי ש"ס, עיין שם. הרי דתפילת הצדיק מועילה להיות כח הדיבור אפילו לאלם גמור.[ספר ימצא חיים סימן ט]

פסוק מיחזקאל

לתינוק שאינו מדבר עדיין, יתנו לאכול פיסטוקים [צ"ע למה הכוונה] ובעת שאוכל יאמרו פסוק מיחזקאל פרק מ"ז,ב, והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה כפי פירוש רש"י שם.[רפואה וחיים פלאגי סי' יב אות מג]

קליפת אתרוג

סגולה מי שנתאלם וניטל ממנו כח הדיבור רח"ל, לשים בפיו קליפת אתרוג ותראה פלאות.[טעמי המנהגים, עניני סגולות ערך דיבור]

סגולה לגמגום מהרבנית קנייבסקי ע"ה

סגולה לגמגום, יפריד מעל ראש המגמגם שתי חלות שנדבקו באפיה.

סגולה למגמגם לומר פסוק מתהילים

יניח האב כל בוקר יד ימינו על ראש בנו/בתו ויאמר: 'אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך'. [ישועת מרדכי]

לכבד פה ומגמגם

ראשית יתחזק בדבר ה' למשה כשטען, כבד פה וכבד לשון אנכי, וענהו ה' 'מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה', ובא ה' לומר לו בזה, אם תתפלל לפני ותבקש על כבדות פיך מיד אענך. [שכן פי' הרמב"ן מדוע באמת לא רפאהו ה' למשה, מפני שלא ביקש הוא על עצמו] ויאמר פסוקים אלו בכוונה ובאמונה בה', שבידו למהר לשון האדם לדבר במרוצה ובחתוך האותיות:'אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך' [תהלים נא, יז]: 'ויאמר משה אל ה' בי ה' לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי. ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה', ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר [שמות ד, פסוקים י־יב].

ועוד יתחזק מהמעשה המובא בגמרא [חגיגה ג, א] ויאמר בפיו: 'מעשה בשני אלמים שהיו דרים בשכונתו של רבנו הק' שלעולם כאשר היה רבנו הק' נכנס לבית המדרש היו עולים המה ויושבים לפניו ונדים לו בראשיהם כאילו מבינים דברי התורה שאמר, וכן היו מנענעים בשפתותיהם כשהיו יושבים לפניו. ביקש עליהם רבנו הק' רחמים והתרפאו מאלמם, ונמצא שהיו בקיאים ויודעים הלכות וספרא וספרי וכל התלמוד. ובכן יתבונן המגמגם וכבד פה, אם אלם יש בכוחו יתברך לרפאותו עאכו"כ מגמגם שיש בזה פחות נס. ועוד יאמר בפיו המעשה המובא בירושלמי [תענית פ"א]: מעשה באדם אחד שהיה מגמגם בלשונו, בא לפני רבי יוחנן ושלחו לגבי רבי חנינא, אמר לו לך תתחרט ועשה תשובה על מה שחטאת בלשונך ועסוק בתורה שכתוב בה 'מרפא לשון עץ חיים'. ויתחזק באמונה שאין מעצור לה' מלהושיע ויבטח בו ויתרפא. [ישראל לסגולתו]

פעולה טבעית לעורר נס על טבעי

באה אישה להרה"צ זצוק"ל, מהר"א מטשכנוב, היות שבנה לאחר מחלה נשאר בנה אילם, וציוה שתעשה אמבטיה של מים קרים, ותשלך פתאום הילד למים. וכאשר עשתה תיכף התחיל לדבר.

למקשה לדבר

וידבר משה לפני ה' לאמור הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים [שמות ו, יב] ובתרגום יונתן על הפסוק מפרש: ומליל משה קדם ה' למימר הא בני ישראל לא קבילו מיני והיכדין יקביל מיני פרעה ואנא קשי ממליל.

שביבים / שאול שיף

תענית דיבור סגולה גדולה לזיכרון

/ הרה"ג ר' גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א

לתועלת הרבים הנני להביא לידיעתם דבר גדול שרבים אינם מכירים, ואף אני לא הכרתיו, והיום צדה עיני באחד מבתי מדרשות ספר חדש סגולת הזיכרון "ויאנא דיוסף", עם הסכמתו הנלהבת של מורנו הגאון רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת "חברון", ובספר זה מביא המחבר מהגר"ח פלאג'י זצ"ל בספרו רפואה וחיים (פרק י"ב אות פ' דף ל"ט) שמעיד, שראה בספר כת"י של רבינו האריז"ל שכתוב בו בזה הלשון: "יתענה שלושה ימים ושלושה לילות רצופים לסדר פרשת בשלח, וביום השלישי קודם שקיעת החמה אחר סעודתו ימלא עשישית יין טוב וילך לבית הכנסת ויעמוד בהיכל הקודש ועשישית בידו הימנית ויאמר פסוק זה ז' פעמים מתוך הספר בדקדוקיו ובטעמיו "ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם" ויסתום פי העשישית ויניחנה בין הספרי תורה, ובליל שבת קודש

אחרי תפילת ערבית יקחנה ויקדש מאותו היין ובמוצאי שבת יבדיל ממנה, והוא פלא לזכירה בדוק ומנוסה". ושם האריך לבאר שמועיל הדבר גם בתענית דיבור שלושה ימים רצופים במקום תענית הגוף כדברי אדוננו הגר"א באיגרתו שמעלת תענית דיבור יותר מכל תעניות וסיגופים, כלומר אף יותר מתיקוני גלגולי שלג וטבילות קרח, וזה לשונו: "ועד יום מותו צריך האדם להתייסר ולא בתעניות וסיגופים, אלא רק ברסן פיו ובתאוותו, וזוהי התשובה, וזהו כל פרי העולם הבא, וזה יותר מכל התעניות והסיגופים שבעולם, וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין כל מלאך ובריה יכולים לשער, ובזה יכופר לו כל עוון וניצול משאול תחתית". וגם מרן החפץ חיים זצ"ל במשנה ברורה (סי' תקע"א סק"ב) הביא דבריו, וכתב בפירוש שכאשר האדם רוצה להתנדב תענית, טוב יותר שיקבל תענית מן הדיבור ממה שיקבל עליו מן האכילה, כי ממנו לא יהיה לו נזק לא בגופו ולא בנשמתו, ולא ייחלש על ידי זה.

ובהסכמת מורנו הגר"ד כהן שליט"א לספר זה, הוא כותב שודאי הוא דבר מסתבר שיועיל תענית דיבור לעשיית סגולת זכירת הלימוד במקום תענית הגוף, ואפילו מבלי להכניס את היין להיכל, למי שחושש מפני איסור בדבר. ושם בספר האריך עוד בפרטים רבים ומרתקים של הסגולה, כאשר בין היתר הוא מעיד על בחורים רבים שעשו כן והועיל להם הדבר לזכירה, ועל החיזוק הגדול שיש מכך. על כן אמרתי להודיע דבר זה לרבים כדי שיעודדו את הבחורים הצעירים והאברכים לעשות את התענית דיבור שלושה ימים ושלושה לילות ברצף לשם סגולת הזיכרון.

אין אומר ואין דברים*

סיפר מזכיר בית הדין במרוקו: מעשה בחזן ופייטן בעל קול ערב, אשר עבר לפני התיבה בבית הכנסת, בימות החול בשבתות ובחגים, והיו אנשי הקהילה נהנים מתפילתו, ומקריאתו בתורה, והיו אוהבים ומחבבים אותו עד מאוד. אך דא עקא בכל ערב היה אותו חזן שר ומזמר שיר עגבים בפני נשים וגברים, ואף מרקד רקודי תערובת עמהם, ללא חת וללא בושת פנים. כאשר נודע ברבים מעשיו הנלוזים של אותו חזן, החליטו אנשי הקהילה לפנות אל החזן, ובנועם אמרים הם בקשוהו לחדול ממעשים אלו ומריקודי תערובת, אך אותו חזן, לא היה מוכן להפסיק וטען, שזו פרנסתו, ואיזה פסול יש במעשיו, ועוד שאר אמתלות לדבריו. ומשראו אנשי הקהילה שלא הועילו דבריהם, הם פנו למועצת הרבנים במרוקו, אשר פעלה באותן שנים. ונפשם בשאלתם, האם להניח לאותו חזן, להמשיך ולעבור לפני התיבה, או להורידו ממשרתו בשל שירי עגבים וריקודי תערובת, בהם נהג להופיע. חכמי מרוקו זימנו את אותו חזן, ושאלו אותו למעשיו, מדוע נוהג לזמר ולרקד ריקודי תערובת בחוסר צניעות ויראת שמיים. והחזן טען, שכבר הורגל בתרבות הצרפתית, שהיא תרבות חופשית ומתירנית, המתירה ריקודים אלו, ואפילו חכמים מסויימים, היו מעלימים עין. הרבנים שמעו את דבריו, והניאו אותו מלעשות כן, ואף הוכיחו אותו תוכחת נוקבת, שאינו יכול לפסוח על שתי הסעיפים, מצד אחד לאחוז בקרן התיבה, להתפלל ולקרא בתורה, ומצד שני לאחוז בקרן תועבות מצרים, ומשראה אותו חזן כי כלתה אליו הרעה, החל לבזות את החכמים היושבים ראשונה במלכות, ואמר שימשיך בריקודי תערובת ואף אחד לא יצליח להניא אותו ממעשיו. באותה העת קראו עליו הרבנים את הפסוק : "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם", ומועצת הרבנות פסקה לאותה קהילה להוריד את החזן ממשרתו ולחפש לעצמם חזן אחר. ואכן דברי חכמים נתקיימו, ואותו חזן מאותו יום ואילך סבל מגרונו, ומדלקות במתרי הקול והפסיק לשיר ולזמר, ובקושי יכל לדבר, ונתקיימו דברי חכמים במילואם: "אין אומר ואין דברים בלי נשמע קולם", לא אמר דברי תפילה, ולא דיבר דברי זמר, ובקושי דיבר "בלי נשמע קולם", ואף הרופאים נלאו למצא מזור לרפואתו. ולאחר מספר חודשים הגיע אותו חזן לעניות גדולה עד פת לחם, והבין שעונשו בשל ביזוי דברי חכמים, ובשל אותם ריקודי תערובת. הוא פנה אל מועצת הרבנים בבקשת סליחה על בזיון כבוד התורה, וקיבל על עצמו לשוב בתשובה שלימה. ומספר ימים לאחר מכן הבריא כליל, וחזר לדבר ולשיר כבתחילה, וחדל מכל אותם דברים הנוגדים לרוח התורה ועסק אך ורק בשירת קודש, בפיוט בשירה ובזמרה, ויהי לנס. ובעקבות מעשה זה נודע לעיני כל, חומרת איסור ריקודי תערובת. ומיני אז נזהרו בדבר אנשי שלומי ישראל.

*(עד כאן מתוך מרי"ח ניחוח להרב רן יוסף חיים מסעוד אביחצירא ס"ט)

חזון הגאולה / הרב תומר אנגלסמן

אם היינו מבקשים משפט אחד מסכם לספר שמות, אין זה אלא מה שאמר משה לפרעה: "שלח את עמי ויעבדוני".

משפט זה מכיל בתוכו מסר של חירות. אך לא חירות בלבד כפי שהושאל לשימוש בדורות האחרונים כמו הביטוי LET MY PEOPLES GO, 'תן לעמי ללכת!', אלא חירות עם חזון ותכלית.

על פי הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות, הספר מפרט את סיפור הגאולה משתי בחינות: פיזית ורוחנית וכך הספר מחולק באופן ברור לתהליך הגאולה הפיזית שמסוכם במילים "שלח את עמי" ובו תיאור הנסים במצריים, ביציאה ממצריים ועל ים סוף והחלק השני עוסק בעבודת ה' - מתן תורה ובניית המשכן - "ויעבדוני".

שירת הים בפרשתנו היא הודיה לה' על "שלח את עמי", על שבחר בנו ה' לעשות לנו נסים גדולים. בנוסף, היא נבואה של ישראל על "ויעבדוני", על התכלית המיועדת לנו בהמשך: "תביאנו ותטעמו בהר נחלתך", "מקדש ה' כוננו ידיך", "ה' ימלוך לעולם ועד". עלייה לארץ ישראל, בניין המקדש, תיקון העולם במלכות ה'.

והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך (אבות ב יב)

תקופה מסוימת בילדותו התגורר הגאון רבי יוסף ישראל ישראלזון זצ"ל בברנוביץ, בבית זקנו הגה"צ רבי צבי הירש גוטמן זצ"ל, משגיח בישיבת ברנוביץ. בשנת תש"א, זמן קצר לפני פרוץ מלחמת העולם, פשטו הרוסים הקומוניסטים על בית זקנו והגלו את כל המשפחה לסיביר לעשרים שנה. הגלות לסיביר היתה הפתח להצלתם, כי כמה ימים לאחר מכן כבשו הגרמנים את ברנוביץ ולקחו את כל בני העיר לגטו, כאשר לאט לאט הוציאו את כולם להריגה, ואילו הוא וכל אלו שנשלחו לסיביר ניצלו ונשארו בחיים. גם בסיביר קרה הנס, ולאחר כמה חודשים ששהו שם במאסר הודיעו להם השלטונות שכיון שהם אזרחי פולין הרי הם משוחררים. לאחר השחרור מהמאסר עברה כל הקבוצה לעיירה אחרת בסיביר, אשר בה יכלו לחיות בצורה קצת יותר מסודרת. באותה עיירה היה יהודי שהציע לנער ר' יוסף ישראלזון עבודה בבית חרושת של אריגת

בגדים, כדי שיוכל להפטר מחובת הלימוד בבית הספר האזרחי יחד כל הילדים הגויים. מנהל בית החרושת היה יהודי חילוני בשם בלוטניק, שקיבל אותו לעבודה יחד עם חברו. בתוך שלושה חדשים למד הנער ר' יוסף את מלאכת אריגת הבדים, ובמשך שנה עבד שם בנאמנות, ובפרוטות העלובות שקיבל שם, הצליח להתקיים בגלות. לימים אמר "כי לימוד מלאכת האריגה ההיא, הייתה הרבה יותר קלה מהבנת תוספות אחד". המנהל התפעל מאוד מיושרו ומנאמנותו, ובסוף המלחמה סובבה ההשגחה העליונה שגם אותו מנהל עלה לארץ, וכאן עלה בדעתו לפתוח שוב בית חרושת לבדים, וכאשר נודע לו שגם הנער ר' יוסף ישראלזון זכה להינצל ולעלות לארץ, בירר את מקומו כדי להציע לו להיות שותף עימו במפעל. וכך ביום בהיר הגיע המנהל החילוני לישיבת פוניבז' כשהוא מחפש את הבחור ר' יוסף ישראלזון, שכבר שקוע שנתיים ימים עמוק עמוק בתוך הוויות דאביי ורבא, כדי להציע לו את ההצעה. ר' יוסף שומע ומבין היטב את פרטי ההצעה הזו, אבל מיד, בחן ובטבעיות הוא משיב לו בחיוך: "אם הקב"ה הציל אותי מהמלחמה בנסי נסים יחידי מכל משפחתי, לא מסתבר שזה בשביל להיות מנהל מפעל של בגדים, אלא מסתבר שזה בשביל לשקוד על התורה בקדושה ובטהרה פה בישיבה"... וכך הוא דוחה בחיוך את ההצעה בשתי ידיים.

(ע"פ שלמים מציון)

9 טיפים חשובים עם כניסת תינוק חדש למשפחה / ר. מנשרוב

כניסה של תינוק חדש למשפחה היא אירוע מבורך שמביא עמו אתגרים ישנים וגם כמה חדשים, בייחוד אם יש לו אחים קטנים בבית. במקרים רבים, אחים גדולים חווים רגרסיה לאחר שנכנס ילד נוסף למשפחה, מה שמתבטא בשינה קטועה במהלך הלילה, התנהגות שאינה מתאימה לגילו, הרטבה במיטה לאחר גמילה מחיתולים ועוד. הורים רבים עלולים להרגיש מתוסכלים במצב הזה, אך ניתן לטפל בו עם מעט סבלנות ו-9 טיפים חשובים שיעזרו לצלוח את התקופה הזו על הצד הטוב ביותר ולעצור את הרגרסיה לפני שהיא תחמיר.

1. שתפו את ילדכם בחוויית גידול התינוק בעזרת בובה

כאשר אתם שמים לב שילדכם חווה רגרסיה עקב כניסת התינוק החדש למשפחתכם, חשוב שתכירו בכך ותאפשרו לו לעבור את התהליך במהרה. תוכלו לעשות זאת, בין היתר, על ידי משחק תפקידים שבו תיתנו לילדכם בובה ותתנו לו לתפקד כמו הורה קטן ואחראי. הניחו לילדכם לשחק עם הבובה כמו תינוק, להחליף לה חיתולים ולהחזיק אותה ממש כמו שאתם מחזיקים את אחיו/אחותו הקטנים. באופן הזה, ילדכם יוכל להתרגל לרעיון של תינוק חדש בבית וללמוד גם על אחריות וכיצד להחזיק אותו כך שהוא לא ירגיש שהוא נשאר מחוץ לתמונה, אלא שיש לו תפקיד חדש ומלהיב בתור אח גדול, כפי שמייעצת ג'אניס קייזר, מחנכת להורות ומחברת הספר "להיות ההורה שאתה רוצה להיות".

2. תנו לו משימות מיוחדות

כחלק מהשיתוף של הילד בחוויית גידול התינוק החדש ותפקידו כאח גדול, תנו לו משימות מיוחדות שיגרמו לו להרגיש שיש לו תפקיד מהותי במשפחה. תוכלו לעשות זאת על ידי שיתוף ילדכם בדברים שאתם עושים עם התינוק, כמו שעת המקלחת שיכולה להוות זמן מעולה לקירוב בין האחים. תנו לילדכם תפקידים קטנים שיעשה יחד אתכם, כמו סיבון התינוק בעדינות או שירה לפני השינה, מה שיגרום לו להתחבר לתינוק ולא לרצות להיות כמוהו, אלא ליהנות מתפקידו החדש.

3. הביטו בתינוק יחדיו

כחלק מתהליך ההסתגלות של ילדכם לתינוק ועל מנת שהרגרסיה שלו תיפסק לפני שתחמיר, עליכם להראות לו שהתינוק הוא בן אדם קטן, ממש כמוהו, ותוכלו לעשות זאת על ידי צפייה ובחינה של אחיו הקטן יחדיו. אתם ההורים החזיקו את התינוק ושאלו את ילדכם מה הוא רואה, מה התינוק עושה, מה הוא חושב ובאופן כללי אפשרו לילדכם להבין שהוא לא צריך להרגיש מאוים על ידי התינוק החדש, כי בסופו של דבר הוא בן אדם ותוסף חיובי עבור המשפחה וגם עבורו.

4. קראו סיפורים על תפקידו החדש של ילדכם

לפי ג'אניס, אחד הדברים החשובים ביותר כאשר מגיע תינוק חדש למשפחה הוא לגרום לאחיו הגדול להבין שהרגשות שלו הם טבעיים, ושאין משהו לא בסדר איתו. תוכלו לעשות זאת על ידי הקראה של סיפורים וספרים על אחים גדולים שנולד להם אח חדש וכיצד הם התמודדו עם המצב. ישנם ספרים מצוינים רבים על הנושא הזה כיום, ובעזרתם תוכלו לאפשר לילדכם להיות רגוע יותר בנוגע למצב ולא להרגיש אשמה או חשש בגלל תחושותיו, מה שיסייע במיגור תופעת הרגרסיה.

5. הכירו ברגשותיו של ילדכם

אחד הדברים החמורים ביותר שניתן לעשות כאשר ילד חווה רגרסיה היא להתעלם מרגשותיו ולהגיד לו "תתבגר". התנהגות מסוג זה רק תחמיר את תחושת המצוקה שלו ואת הרגרסיה, ולכן יש להימנע ממנה כליל, ובמקום זאת, להכיר ברגשותיו של ילדכם. פעמים רבות הוא לא ידע לבטא ברהיטות את מה שהוא מרגיש, ועליכם ההורים לעזור לו לבטא את עצמו על ידי משפטים שיגרמו לו להבין שאתם שמים לב לתחושות שלו ולא מתעלמים מהן. תוכלו למשל לומר "אתה נראה עצוב עכשיו. אתה רוצה לספר לי על זה?" או "זה מתסכל לפעמים שאתה צריך אותי ואני צריך/ה לעזור לתינוק נכון?". בעזרת המשפטים הקטנים הללו ילדכם יבין שאתם לא שוכחים ממנו ומרגשותיו, והביטוי שלהם יעזור לו להפסיק את הרגרסיה שהוא חווה.

6. השתדלו לא לתכנן שינויים גדולים נוספים לאחר הלידה

כניסה של תינוק קטן וחדש למשפחה מהווה שינוי משמעותי עבור אחיו או אחותו הגדולים, מה שמוביל לנסיגה בהתנהגות שלהם כאמור שעלולה להחמיר עם שינויים גדולים אחרים. אם ילדכם חווה נסיגה מסוג זה בעקבות לידת תינוק, השתדלו לא להחמיר את המצב על ידי ביצוע של שינויים גדולים אחרים, כמו מעבר שלו לחדר חדש, מעבר דירה או כל דבר אחר. ילדים הם רגישים במיוחד ולוקח להם זמן רב יותר מאשר לנו, המבוגרים, להסתגל למצבים חדשים, ואם תעמיסו על ילדכם שינוי לאחר שינוי, הרגרסיה שלו לא תשתפר

אלא תחמיר ככל שיעבור הזמן. לכן מומלץ להמתין עד שהוא יסתגל לאחיו הקטן לפני שתחילו תהליכים גדולים חדשים נוספים.

7. בלו איתו זמן של אחד על אחד

אחד הדברים הקשים ביותר עבור ילדים שנולד להם אח קטן הוא הצורך לחלוק את הוריו והזמן עמם עם היצור הקטן שגוזל את תשומת ליבם, לפי ג'אנים קייזר. כאשר זה קורה, ילדכם עלול להרגיש צורך למשוך את תשומת לבכם כמו שהתינוק עושה זאת, כלומר על ידי התנהגות של תינוקות, אך ניתן למנוע זאת עם מעט תשומת לב. למרות הקושי שבדבר, השתדלו לבלות זמן ביחידות עם ילדכם כדי שירגיש שהוא לא נזנח ושלהוריו עדיין איכפת ממנו, למרות החששות שלו שאומרים לו את ההיפך. הזכירו לו שאתם עדיין ההורים שלו, ממש כמו של אחיו הקטן, שיש לו את המקום המיוחד שלו ושאתם עדיין אוהבים ונהנים לבלות במחיצתו, מה שינטרל את הצורך בחיפוש אחר תשומת לב בצורה "תינוקית".

8. השתדלו לשמור על שגרה

אם ילדכם מתחיל לחרוג מהשגרה שלו על ידי התנהגות משונה שנובעת מעולמו הפנימי הסבוך, השתדלו לשמור על עולמו החיצוני מאוזן עד כמה שניתן. תנו לילדכם לאכול ארוחת בוקר בשעות שהוא רגיל אליהן, עזרו לו עם שיעורי הבית או המשימות שלו מהמסגרת בה הוא נמצא, הקשיבו לחוויות שלו ובשורה התחתונה השתדלו להוכיח לו שהעולם שלו לא התערער כמו שהוא חושב. השמירה על חזות שגרתית חשובה כדי להקנות תחושה של ביטחון לילד, שמרגיש שהוא אובד עם כניסת חבר משפחה חדש לבית ולחייו, ועם הזמן הדבר יאפשר לו לחזור להתנהגות שלו לפני שהוא חווה רגרסיה ולקבל את אחיו הקטן בצורה טובה ובשמחה.

9. הניחו לו לנהוג כמו שהוא רוצה

ישנם ילדים שישתפו פעולה עם טיפול בתינוק ובתפיסת המושכות כאחים גדולים, אך לא כולם כאלו. יש מקרים בהם ילדים יתעלמו לחלוטין מהתוספת החדשה למשפחה, וזה טבעי וחולף עם הזמן. אם ילדכם מגיב באופן הזה, אל תכפו עליו דברים שהוא לא מעוניין בהם, כמו להחזיק או לנשק את התינוק, אלא תנו לו לעבד את רגשותיו ולהתמודד עמם. אם הוא חווה רגרסיה, עשו איתו פעילויות משותפות שלא קשורות לתינוק וזה יעזור לו להתמודד עם המצב החדש בלי שהוא ירגיש לחץ להיות בתפקיד שהוא לא ביקש להיות בו. ■

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדואייל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il